

Fóti Péter: Demokratikus oktatás: Politika vagy pedagógia?

január 20, 2019

Előadás az I. Demokratikus Nevelés konferencián, 2018 március 4-én.

Tisztelt konferencia látogatók!

Fóti Péter vagyok, a mai konferenciát rendező Demokratikus Nevelésért és Tanulásért Egyesület elnöke. Évekkel ezelőtt az a megtiszteltetés ért, hogy meghívtak Kolozsvárra egy pedagógiai konferenciára. Akkoriban engem az athéni demokrácia foglalkoztatott, és mivel azt mondták, hogy arról beszélhetek, amiről akarok, ezért az athéni demokráciáról annak kialakulásáról és nagyszerűségéről beszéltem. Ezzel akkor sokak számára nagy csalódást okoztam, mert nem a pedagógiáról beszéltem, nem szidtam a jelenleg fennálló nevelési rendszert, hanem valami pozitív képet szerettem volna adni. Akkor elhatároztam, hogy soha többet ilyet nem csinálok, most tehát teszek egy lépést és nemcsak a politikáról beszélek, hanem a pedagógiáról is.

Mindezzel együtt választ kell adnom arra is, hogy miért vonz minket, akik a demokratikus neveléssel foglalkozunk a politika, ennek rossz és jó oldalaival? Azért mert azt gondoljuk, hogy egy iskolában, közösségben helye van az önkormányzatnak. Ez alatt az önkormányzat alatt nem a kerületi vagy városi önkormányzatot értjük, hanem annak az iskolának a saját önkormányzatát, ami magában foglalja az iskola gyerekeit és tanárait egyaránt.

Hogy ez milyen formában, milyen ezerféle módon valósulhat meg, arról szólnék, és erről szeretnék egy kicsit beszélni, hogy ez a mozgalom ami egy olyan száz éves...ha önálló mozgalomnak lehet

egyáltalán nevezni, kanyarog ide-oda és különféle áramlatai vannak, van amelyik közelebb áll a politikához, van amelyik távolabb áll, van amelyik bizonyos módon gondolkodik a tanulásról, van amelyik máshogy, van amelyik így gondolkodik a játékról, mint fontos, a gyerekek fontos elfoglaltságáról, van amelyik másképp. Közös elem azonban, hogy van bennünk egy kis politika, szeretjük a gyerekeket összegyűjteni körbe és beszélgetünk velük, szeretjük, ha ezeknek a beszélgetéseknek tétje van, és hát ennek különböző formáival foglalkozunk.

A demokratikus iskola mozgalom történetéről

Most szeretnék egy kis történeti bevezetőt is tartani, hogy kiknek nyomán jutottunk ide, és miféle gondolatok alapján tesszük azt, amit teszünk.

Az első olyan gyerekköztársaság, amire mi annak teljességében emlékezni szoktunk, az a Homer Lanei által vezetett angliai Little Commonwealth (1913-17). Ez az intézmény egy koedukált, fiataalkorú bűnözők számára létrehozott telep volt. Ami új volt ebben a gyerekköztársaságban az az hogy nem volt börtön és nem volt rendőr. Ez a nagy különbség. Ugye egy normális köztársaságban vannak börtönök és vannak rendőrök.

Homer Lane-nek az első amerikai gyerekköztársaságában is volt börtön és voltak kinevezett gyerek rendőrök. Hogy miért mondott le erről, annak nagyon jó oka volt. Ezt 1913 előtt tette meg, amikor az első gyerekköztársaság után egy évig gondolkodott a korábbi tapasztalatain. A normális köztársaságokban a rendőrök fenntartják a rendet és ellenőrzik a törvények betartását. Ez a nagy különbség, hogy a mi kis gyerekköztársaságainkban, ahol 30-tól 60-ig vagy 100-200 gyerek van jelen, mi azt szeretjük, ha a rendőr funkciót mindenki betölti. Mindenki a maga rendőre és a másik ember rendőre is egyben.

Miért szeretjük azt, ha mindenki rendőr (azaz senki sem az). Sajnálatos történeti tapasztalat az, hogy a rendőrök egyszerű

végrehajtóivá válnak a törvényeknek (jó, ha nem követnek el túlkapásokat!). Mi ezzel szemben azt szeretnénk, hogy a gyerekek legyenek törvényhozók és azok betartói és betartatói egy személyben. Az amit klasszikusan úgy szoktunk mondani, hogy a hatalmi ágak megosztása, ami egy fontos alapelve a nagy köztársaságoknak (most már megint a politikáról beszéltem, abba hagyom,) az ebben a gyerekköztársaságban egyszerűen nem igaz. Ott egyszerre vagy törvényhozó, részt vehetsz a közösségi gyűlésben és egyszerre vagy rendőr, ellenőrzöd, hogy mi történik.

A mi ideálunk az emberről sokkal inkább az athéni polgár, aki aktív sok szerepben lehet résztvevője közössége életének. Ennek szerintünk óriási jelentősége van. Tehát itt eltávolodtunk a klasszikus politikai tanoktól. Ennek az az oka, hogy mi egy olyan „kis” köztársasággal foglalkozunk, ahol mindenki találkozhat a többiekkel személyesen is, minimum éppen a rendszeres iskolagyűléseken.

Az 1925-ig élt Homer Lane, legjobb tanítványa a Magyarországon is már jobban ismert fenegyerek (1883-1973)...aki iskoláját problémás gyerekekre alapozta, illetve problémás gyerekek számára hozta létre. Neill azt gondolta, hogy ha jó környezetbe és a szabadság körülményei közé kerülnek a gyerekek, akkor még a legproblémásabb gyerekből is angyal lesz...Hogy mennyire volt igaza? Ő maga is belátta, hogy ez azért nincsen egészen így. Ma az általa létrehozott summerhill-i gyerekköztársaság (1921-), ha így mondhatom, igyekszik fönntartani egy jó arányt a problémás gyerekek és az idézőjelben mondom „normális” gyerekek között.

Amit Neill mind a mai napig számomra adott az a kapcsolatok elsődlegessége. Tehát ha Summerhillbe bekerülsz, akkor érzed, hogy egy más atmoszféra van, az emberek egymáshoz nem úgy viszonyulnak, hogy én vagyok az, aki megmondom, hogy neked mit kell csinálni, hanem ezt közösen döntjük el, és ez fontos.

Ami Neillben számomra problematikus, bár Magyarországon az ő

könyve érhető el, hogy sokat provokált, sokat túlzott és hát egy kicsit anti-intellektuális volt. Olyan kijelentéseket tett, hogy a könyvek a legkevésbé fontos dolgok egy iskolában. Hát ezt azért én nem írnám alá. Vagy amikor gyerekek elmentek mégis nem kötelező ugyan az órák látogatása, de a gyerekek mégis bementek órákra, akkor utána mondta nekik: na elkaptak megint benneteket egy kis órára?

Nem biztos, hogy ez a legjobb hozzáállás, erre egy kicsit később majd visszatérek.

William Burnlee Curry és a Dartington Hall iskola

Megint ugrunk egyet az időben és egy igazi kedvencemhez jutunk, aki Magyarországon nem ismert, William Burnlee Curry-hez, aki 1900-1962 között élt és ő volt egy nagy szabad-iskola igazgatója és írt egy jó könyvet is, nem olyan sokat mint Neill, aminek az a címe, hogy „Education for Sanitiy” Oktatás az egészségért... vagy a normalitásért..(a könyvből egy fejezet megjelent az új magyar pedagógiai szemlében, érdemes elolvasni.)

Curry két dologban is másként gondolkodott, mint Neill, akivel nagyon jó barátságban voltak egyébként. Neill mindig nagyon irigy volt rá, mert ez a Dartington Hall iskolai nagyon jól el volt látva anyagilag. Amerikai milliomosok hozták létre és ha Curry csettintett egyet, akkor kapott egy új iskolaépületet. Neill nem állt ilyen jól.

Amiben különböztek és amiért én Curryt szeretem jobban, mint a Neill-t ma, az az ő elve voltak, hogy ezt az iskolát büntetés nélkül irányította, hozta létre, vagy erre felé ment, tehát egy hosszú folyamatban igyekezett a gyerekek számára bemutatni, hogy megvagyunk mi enélkül. És ellentétben Neillel, ő azt mondta, hogy az önkormányzatot nem rögtön kell bevezetni – Neill rögtön bevezette, nem várt semmit- Curry egy lassú bevezetés mellett döntött, tehát ha bizonyos dolgok megértek, ha gyerekek értik, ha a gyerekek közötti kapcsolatok olyanok,

akkor lehet bevezetni az önkormányzatot. Ezt csinálta is 1936 és 1957 között. Ő volt ennek az iskolának az igazgatója.

Még talán annyit, hogy az ő iskolája, miután 1987-ben bezárt, azok akik ott tanárok voltak alapították meg a Sands School-t, ami nem messze ettől a régi iskolától az angliai Devon megyei Ashburtonban azóta is működik, és aminek sajátos és jó vezetési struktúrája van. Az iskolagyűlés tényleg mindenben dönt, nincs is iskolaigazgató, hanem van helyette egy iskolai adminisztrátor, aki alá van rendelve a közösségnek. A vezetési struktúra részletei talán majd érdekesek.

Annyiban különbözik ez az iskola –és itt megint egy kicsit a demokratikus iskolák mozgalmának különbözőségeibe vezet ez be – hogy itt a gyerekek, ebbe az iskolába nem hat évestől, hanem csak 10-11 éves kortól jönnek a tanulók, hogy elvárják a gyerekektől, hogy egy idő után egy órarendet alakítsanak ki maguknak. Summerhill-ben nincs ilyen különösebb elvárás, a Sands Schoolban ez egy elvárás.

A frontális tanítás átkai és Falko Peschel harzbergi iskolája

És akkor megint ugrunk egy nagyot, oda, hogy valamikor tavaly ősszel tartottam egy kétnapos szemináriumot Piliszszevíván-on. És a két nap közötti éjszaka eszembe jutott, hogy én hallottam egy rádióműsört valamikor németül és akkor elővettem ezt a rádióműsört és elkezdtem ott az éjszaka folyamán lefordítani. Nem tudom miért, annyira megragadott.és aztán meg is jelent a tani-tani online pedagógiai folyóirat oldalain és ott egy olyan 1000-2000 ig szokott menni a számláló és amikor ezt a cikket ennek a rádióműsornak a fordítását kitétem, akkor elment 23000-ig.

Akkor azt gondoltam, hogy itt vagy valami manipuláció van a dolog mögött, ez is pedig egy érzékeny ideget találhatott el. Az volt a címe ennek a cikknek, hogy „Miért hagytam fel a frontális tanítással?...” Úgy látszik, ez a frontális tanítás,

bár a mai iskolák mindennapjait is uralja, mégis egy problematikus dolog lehet. Megmondom őszintén, hogy én korábban nem gondoltam erre. Lehet, hogy ez a pedagógiában közismert dolog, csak mégis csinálják. Számomra ez új volt ebben a vonatkozásban. Utána mentem, meg már előtte is ezeknek a dolgoknak...de így kimondva még nem hallottam... és így jutottam el a Falko Peschel harzberg-i iskolájába.

Két lépés vissza... a rádióműsorban Hannelore Zehnpfennig beszél, egy német tanítónő, aki már nyugdíjban van, őt már nem lehet sajnos meglátogatni az osztályában, de tőle jön az ötlet. Akit viszont ma is meg lehet látogatni, az Falko Peschel, aki egy Hannover közeli magániskolát vezet, korábban rendes általános iskolai tanár volt és nagyon jól dokumentálta, amit csinált. (Egy legalább 1000 oldalas könyvben.)

Ebben az iskolában amit én ma demokratikus iskolák közé sorolok, a gyerekek maguk döntik el, hogy mit tanulnak, hogy hogyan tanulják és hogy kivel. Reggel összegyűlnek a gyerekek, megbeszélik a problémákat, vagy ami előfordul, vagy lehet hogy van egy kis frontális angol óra az elején és akkor a körvezető gyerek a gyűlés-kör végén annak minden gyerek elmondja, hogy aznap mivel fog foglalkozni. Ha valaki ezt már tudja, már mehet is. Ez elég gyorsan lezajlott. Mindenki elég jól tudta.

De ha valaki nem tudja, akkor kialakul egy beszélgetés... és a gyerekek eloszlanak az egész iskola számítógépei és termek között és csinálják amit gondolnak, és ami éppen számukra továbbvivő. Van korlát. Van korlát, mert tanulással foglalkoznak. A klasszikus értelemben vett tanulással foglalkoznak. Ha én ezt öt évvel ezelőtt mondtam volna... Nem mondtam volna ilyet... hogy én ezt jónak találom. De ma ezt mondom. Talán két éve sem mondtam volna.

A gyerekek ez után a tanulási periódus után visszatérnek másfél óra múlva, a körbe. Ott esetleg beszámolnak arról hogy mivel foglalkoztak, hogy mit kutattak, hogy mit tanultak írni,

vagy mit csinálnak angolban, -angolból csinálnak rejtvényeket a többieknek- akkor zajlanak ezek a prezentációk, ha vannak problémák, megbeszéljük. Konfliktusokat. Törvényeket ők maguk fogadják el. Ezután a kör után újra szabadságuk van és az iskola végéig ezekkel a dolgokkal foglalkoznak.

Kérdés: Annyi kérdésem van, hogy szabad munka, de felnőtt van velük...nem a számítógép előtt maguk dolgoznak, hanem azért van egy pedagógus?

Nem egy pedagógus, több pedagógus van, amikor én ott voltam, akkor 30... nem tudom pontosan hány gyerek árom pedagógus volt ott, egy angol tanárnő, aki nem végzett tanárnő, csak jól tud angolul és jó érzéke van a gyerekekhez, Falco Peschel és a felesége. Tehát igen vannak gyerekek akik a tanárhoz mennek és a tanárral együtt tanulnak írni, olvasni, kutatni, de a tanárnak már nincs olyan értelemben ellenőrzése a gyerekek tevékenysége fölött, mint egy szokásos iskolában. Tehát ő tényleg visszalépett tényleg kidobta a katedrát, visszalépett sok vonatkozásban, visszalépett azért, hogy előre léphessen. Arról szeretnék beszámolni, hogy mit láttam, mert az az érdekes. Azt láttam, hogy a gyerekek aktívak, csinálják a dolgokat.

Láttam egy 6 éves kisgyerekeket, aki a számítógépen már nagyon nehéz matematikai problémákat oldott meg helyesen, és láttam két számítógéppel odébb egy harmadikos vagy negyedikes gyereket aki sokkal könnyebb matematikai problémákat oldott meg éppen rosszul. De mind a kettő dolgozott, nem unatkozott, mint az a frontális oktatás mellett szinte elkerülhetetlen. A kisgyerek azért, hogy övé legyen a legmagasabb oklevél, amit ki lehet egy idő után nyomtatni, és ami mutatja, hogy hány pontja van és kiteheti, hogy ő már 17 ezer pontot ért el, míg a többieknek meg 3-4 ezer pontjuk van.

Tehát azt gondoltam, hogy ez a rendszer egyfajta jó tehetség gondozás és az amivel mi küzdünk, a szegregációra is egy jó megoldás ez, mert a gyerekek szabadsága lehetővé teszi, hogy

mindenki szabadon mozogjon, hogy mindenki lassan alkalmazkodjon a közösséghez, ezek a gyerekek nagyon minden héten más körvezető van, ezzel ezt is gyakorolják, a konfliktusokat is maguk oldják meg, tehát a tanár szerepe jóval kisebb. (indirekten irányít)

Elmondtam a matematikát, elmondok még a másik példát az építményről:

Tanúja voltam egy beszélgetésnek. Van egy olyan iskolai szabály, hogy ha azt akarod, hogy ne rombolják, amit építettél, ilyen fakockákból pl. akkor rá kell tenned egy papírt, hogy „kérem ezt nem lerombolni.” És ahogy ott ültünk, odajött egy kislány a tanárhoz és azt mondta, hogy te, Peschel, ezt most le fogom rombolni, nincs rajta papír. A tanár azt mondta, hogy azért gondold meg, lehet hogy nincs rajta papír, de annak aki építette lehet hogy fontos.

A kislány azt mondta „Nem nincs rajta papír, én ezt lerombolom.” A tanár még egyszer megpróbálta, de nem segített rajta a dolog, le lett robbantva, mert nem volt rajta papír. Nekem ebből az tetszik, ez a sokkal egyenlőbb viszony amit ebből a beszélgetésből lehet érezni.

Tehát ennyi lett volna a pedagógia és a politika viszonyáról. Még annyit szerettem volna hozzátenni, hogy igen ez a demokratikus iskola mozgalom, vajon önálló mozgalom-e vagy pedig valahol az alternatív iskolák mozgalmával közös dolgai vannak. Ez nyilván egy hosszabb eszmefuttatást igényelve, érintve Montessori, Freinet, vagy Rudolf Steiner munkásságát.

Összefoglalva azt mondhatnám, hogy vannak közös és különböző nézeteink. Talán Celestine Freinet áll hozzánk a legközelebb, és Rudolf Steiner a legtávolabb. Ennek ellenére, ha megnézik a mai programot, látni fogják, hogy nem gondoljuk azt, hogy miénk a bölcsék köve. Igyekszünk gondolatainkat átadni, és tanulni is a többi alternatív pedagógiai mozgalomtól.

Most csak egy dologgal kapcsolatban szeretném elmondani, amit

gondolok, és ez a játék szerepe:

Néhány évvel ezelőtt máshogy fogalmaztam volna ezt a dolgot, mára konzervatívabbá lettem és nem gondolom azt, hogy a játék minden. A játék nagyon fontos a gyerekek fejlődésében, de mégis van valami olyan dolog, ami fontos, amit klasszikus értelemben tanulásnak nevezünk. De hogy ebből a dilemmából hogy szabaduljunk ki, annak a lehetősége az, hogyha elgondolkodunk azon, hogy a játékokban is szerezhettek a gyerekek rossz és jó tapasztalatokat, ahogy a tanulásban is szerezhettek rossz és jó tapasztalatokat.

A mi feladatunk az, hogy egy jó arányt tartsunk a játék és a tanulás között, és gondoskodjunk arról, hogy mind a két tevékenység során a jó tapasztalatok domináljanak. Itt a Peschel -féle harzberg-i iskolában ha egy gyerek túlterheltnak érzi magát, az iskolagyűlést megkérheti arra, hogy most néhány napot pihenjen. Nem történik semmi ezt megengedik neki.

Azt is mondtam, hogy a játékokban lehetnek negatív vonások és a tanulásban lehetnek rossz tapasztalatok ez is elég evidens. Annyira evidens, hogy én úgy gondolom ma, hogy sokan, akik a demokratikus iskolák mozgalmaiban a bűvkörében, Neill bűvkörében, a Sudbury-Valley iskolák bűvkörében, ahol soha nincs tanítás, csak ha a gyerekek kérik...kerülnek, ott abban, egy kicsit, tudat alatt az játszik szerepet, hogy milyen saját iskolai élményeik voltak.

Lehet, hogy ezek nem is voltak olyan rosszak, csak arra a következtetésre juthat valaki, hogy meg kell a gyereket védeni, mindentől, ami tradicionális tanulás. És ezért hoznak létre ilyen iskolákat, és ezekben az iskolákban aztán nagy belső viták folynak e között a két szárny között: az egyik szárny azt szeretné, hogy azért legyen valamilyen tanulás, a másik szárny azt szeretné, hogy mentsük meg teljesen a gyereket ettől a dologtól, elég ha a gyerek játszik vagy magától tanul, abból majd amikor a gyerek megnő, majd úgyis megnő, megindul az érdeklődése, normalizálódik.

Szóval semmit nem kell tenni. Hát én ezt ma inkább „laissez-faire” megközelítésnek gondolom, bár ugye nem szeretek senkire címkéket akasztani. Lehet, hogy az itt jelenlévők sem fognak velem ebben egyetérteni. de azért vagyunk itt, hogy beszéljünk, és azért gondoltam, hogy egy ilyen áttekintést adok a politikáról és a pedagógiáról. Még talán annyit, hogy a Falco Peschel iskolájáról meg lehet nézni egy filmet angol felirattal, számomra ez nagy igazolása volt annak, hogy a dolgok ott jól működnek.

Én első körben ennyit szerettem volna elmondani és lehet kérdezni, megjegyezni ahhoz, amit elmondtam.

KÉRDÉSEK

Az izgat ebben a kérdéskörben, hogy ha egy gyermek egy ilyen iskolába jár, az egy belső környezet. Hogy állja meg a helyét, ha kikerül abba a külső környezetbe, amitől védeni akarjuk?

Szeretnék több példát elmondani. Az egyik példa, maradjunk ennél az iskolánál. Ebbe az iskolába 6 és 10 év közötti gyerekek járnak, amikor eléri a 10 évet, átmennek mindenképp egy másik iskolába. Amikor visszajöttek a gyerekek, Falco Peschel megkérdezte, hogy hogy érzi magát abban a másik iskolában. A gyerek azt mondta, hogy jól érzem magam, mert nem kell gondolkodni. Ott megmondják, hogy mit csináljak. Nincs az, hogy neked kell kigondolni, hogy ma mivel foglalkozz.

Néhány hónap múlva újra visszajött ez a gyerek és akkor újra megkapta ezt a kérdést és akkor azt mondta: Tudod múltkor a tanár azt mondta, hogy csináljuk meg ezt a feladatot, mi mondtuk neki, hogy ezt már megcsináltuk, de a tanár mondta, hogy mégis csináljátok meg. Tehát bekerülnek egy másik rendszerbe, amihez alkalmazkodni kell.

Sajnos, hogy nincs további folytatás ilyen értelemben. Nyilván vannak nehézségek az alkalmazkodásban, de azt gondolom – Spinozától származik ez: „hogyan egy rossz élmény ellen legjobb egy jó élmény”.

Tehát azok a gyerekek akik itt ebben a környezetben megerősítést kapnak, fejlődhet a gondolkodásuk, fejlődhet a problémamegoldó képességük, fejlődhet a kommunikációs készségük, azoknak nagyobb esélye van, hogy ehhez a kemény és durva világhoz is tudnak majd alkalmazkodni. Nem konfliktusok nélkül. Szóval akik azt hirdetik, hogy az idők végezetéig ebből tudnak majd élni... nem is tudnak majd ebből élni, mert ezek a képességek, ha nem gyakorolják tovább, akkor elhalványulnak. Tehát még ezt se mondanám. De alapvetően ezt, hogy a rossz élmény ellen legjobb egy jó élmény.

Hallgatva itt a külföldi példákat én arra lennék kíváncsi, hogy ezt itt Magyarországon hogy tud működni. Én azt láttam, több helyen olvastam, hogy nyíltak(?) szinte gombamód szaporodnak ezek az alternatív iskolák, akik mondva-mondatlanul demokratikus nevelést hirdetnek. De én úgy látom, hogy... Tehát hogy ők ezt teszik. Van aki már húsz éve hirdeti ezt. De én úgy látom, hogy ezek az alternatív iskolák vagy arra szakosodtak, hogy a sajátos nevelésű diákokat viszik oda, hisz a többségi iskolákban ezek a gyerekek zavarják a tanítást, vagy pedig akik megtehetik, azok ilyen szuperokos gyerekeket akarnak gyártani, rossz magyarsággal, és akkor elviszik ilyen szuper iskolákba, ahol nemtudomén több nyelven tanulnak meg ilyenek. Ezt hogy lehet, lehet-e a többségi oktatásban elsajátíttatni és hogy nálunk Magyarországon ezek a demokratikus rendszerek hogy tudnak működni? És milyen eredménnyel?

Egyrészt azt szeretném mondani, hogy az egész konferenciánk ad lehetőséget arra – most itt nem fogok ujjal mutogatni a teremben – hogy egyrészt szerintem nincs az a veszély, hogy olyan nagyon sok demokratikus kezdeményezés lenne Magyarországon. Van egy pár... nem olyan könnyű műfaj ez. Majd erről a legvégén szeretnék szólni... és igen, ez egy nagy probléma ...amit a szegregáció és a tehetséggondozás kettősségéről mondtam, én tényleg azt gondolom, hogy ez a rendszer, amikor a gyerekeknek szabadságot adok, bizonyos

korlátokon belül, ugyanakkor fönntartom az önkormányzatot, ez mind a két problémára válasz.

Válasz a szegregáció problémájára, mert a szegregáció az nem van, hanem kialakul. Tehát ha a gyerek egy olyan környezetbe kerül, ami merev, ahol a szabályok nagyon bekorlátozzák, hogy hogy működhet egy gyerek, AKKOR lesz belőle egy problémás gyerek. Csak szeretnék visszautalni arra a korábbi cikkekre, hogy „miért hagytam fel a frontális tanítással?” -ott van egy konkrét példa, egy gyerekről, aki az első időben csak körbe mászik a padok alatt. Nincsenek padok...körbe mászik a teremben. Más iskolában biztos zavarná az órát.

De itt ahol ez a gyerek is tanul, annyi korlátot kap, hogy a többieket nem zavarhatja, de mászkálhat. Később elkezd építeni magának egy kompjútert először papírból és később kiderül, hogy nagyon tehetséges matematikából. De a szűk korlátok nem tették lehetővé és valószínű, hogy egy más iskolából bekerült volna a kiegészítőbe, gajdeszra ment volna.

Itt, ezt biztos nem mondtam, szóval a demokratikus nevelés és én magam is meg voltam ezen döbbenve, amikor először olvastam, hogy amit mi szeretnénk és ami miatt jó lehet ez a dolog, hogy ez rugalmas. Rugalmas abban az értelemben, hogy a gyerekek, egy részét az életnek maguk találják ki, ők hozzák meg a saját törvényeiket, ők reagálnak egymásra, nincsenek kiszolgáltatva annak a kultúrának, ami bennünk van, hogy mi mit gondolunk helyesnek és helytelennek. Ezt ők maguk állapíthatják meg bizonyos keretek között.

És ugyanennek a másik oldala az ugyanaz, mondom. Tehát a szegregáció és a tehetséggondozás igen, a demokratikus iskolák kényszer szerint alakultak meg az iskolarendszeren kívül...de nem adjuk fel, hogy bevonuljunk.

De tulajdonképpen akkor mégiscsak arról beszélünk, hogy egyfajta szegregációt jelent a demokratikus iskola itt a Magyarországon, mert ugye az a gyerek aki körbe-körbemászkál

egy zseni mert lesz belőle egy tudós egyszer majd mert az oktatás egy hosszú távú befektetés, akkor ő egy sajátos nevelési formát az az a demokratikus nevelés az ő esetében az egy sajátos neki megfelelő nevelési forma. Ebben a környezetben, ilyen gyerekek mellett, egy nem sajátos nevelésű –tehát az a gyerek aki odafigyel, aki tud haladni az nem tud velük együtt létezni, vagy velük együtt tanulni, tehát más az igény...

Igen pont ez a pont, ahol azt mondom, hogy ebben a felállásban, ami ebben az iskolában van más: ez az iskola nem elit iskola. Egyébként Észak-Rajna-Vesztfália törvényei tiltják is az elit iskolák létrehozását. Ezért is nem szedhetnek iskolapénzt, bizonyos törvények elő is írják. És ez valóban egy abszolút, -vidéki környezetben- ez az iskola bővíti a lehetőséget. De az egyik igazi cél az lenne, hogy ez a pedagógia ami egyaránt harcol a szegregáció ellen és a tehetségeket gondozó lehetőségeket nyit meg, hogy ez betörjön „az” iskola vaskos bástyái mögé.

Én csak azért mondom, hogy ez nem a mi szándékunk, hogy ilyen külön iskolákat...nagyon sok esetben az alternatív iskolákat azért kell létrehozni, mert nem lehet...reform képtelennek bizonyulnak az állami iskolák. Úgyhogy ez nem egy... nem ez a recept. Hogy mi el akarunk különülni. Hanem az, hogy én van jobb receptünk. Fölhagyni bizonyos kényszerekkel és ebbe az irányba menni. De azt sem hiszem, visszautalva, hogy ez az iskola ne lenne nagyszerű egy tehetséges gyerek számára, akiről az előbbieken beszéltem, a 6 éves gyerek a 17000 ezer pontos matek eredménnyel.

Még egy utolsó mondat ehhez, tehát hogy most hirtelen az jutott eszembe(?)nem ide való, hogy a magyarországi porosz oktatási rendszerhez képest egy Ausztráliába vagy Amerikába levő vagy most a finn példát vagy a norvég iskolát hozzák, most azok az iskolák a mi iskolánkhöz képest egy alternatív, demokratikus iskola. Mert ott azért, mondjuk-nekem vannak ismerőseim, akinek a gyerekek kinn tanulnak, egy kicsit

hazahoznák őket ide Magyarországra, hogy egy kicsit megtanulják, hogy hogyan kell, hogy milyen követelmények vannak.

Nem akarok illúziókat rombolni, de azt hogy az Egyesült Államokban, vagy Finnországban, vagy hol, nyilván jobb az iskolák...de azért még nem...ezt se szeretem így fogalmazni...Tehát...Nem olyan sok helyen van iskolai önkormányzat, ahol a gyerekek saját maguknak törvényt hoznak. Nem olyan sok iskolában gondolják azt, hogy a tanárok nem elsősorban tanításra valók, hanem tanácsadásra, hogy az a legfontosabb feladatuk, hogy támogassák a gyerekeket. Ezekből még nincsen túl sok sehol.

Kettővel utánam egy finn fiatalembert lehet kérdezni a finn rendszerről. Ő a demokratikus iskolák szemszögéből fogja megnézni. Talán annyit erről hozhatok, vagy nem tudom, hogy ott mennyire lesz erről szó, de visszatérek erre a Hannelore Zehnpfennigre, aki ezt a ...ő egy elég tradicionális tanárnő volt. Nagyon szeretett, nagyon készült, nagyon akart és ami kibillentette ebből a világból, az éppen egy fölülről jövő útmutatás volt, ami azt mondta, hogy minden gyereket abban kell segíteni, hogy a saját útján a saját céljai felé meneteljen.

Tehát igenis lehetne fölülről, van felelőssége az irányításnak. Hogy az irányítás azt mondja-e hogy mindenkinek a fejébe bele kell tömni a tudást, vagy minden gyerek különböző és ehhez teremtünk lehetőségeket, hogy minden gyerek a saját útján jusson előre. Tehát ez egy fontos dolog lenne, hogy fölülről is ezek a törekvések támogatást kapjanak.

X Katalin vagyok, kórházpedagógus. A demokratikus iskola és a demokrácia a leginkább az embert tisztelő forma, életforma. Mégis azt látjuk, hogy nagyon nehezen terjed. Most már évtizedek óta az ember ugyanazt a néhány példát olvassa, hallja és az érdekelne, hogy, mivel nagyon nagy rálátása van, sok ilyen iskolában járt, hogy vannak-e olyan országok, akik

jobban befogadják ezt a szemléletet? Ott mi a jellemző, mi lehet az oka ennek, van-e az okok között olyan, hogy például Magyarországon eléggé kontra-szelektált a pedagógustársadalom.

Hogy olyan módon nevelődött, hogy nem is tanulta meg azt, hogy milyen lehet egy nem ilyen iskolában élni és dolgozni. Tehát az okok érdekelnének, hogy miért van az, hogy még mindig olyan kevés? Tudom, hogy ezt erőszakkal nem lehet... és én az egyik nagy okát abban látom, hogy nagyszerű dolog, de igen munkaigényes és hát ehhez nagyon kell szeretni dolgozni.

Gondoltam, hogy megmutatom ezt a könyvet aminek címe az hogy „Rober rules –gyerekek számára” Ez a könyv egy bevezető ahhoz, hogy hogyan tanítsuk a gyerekeket az óvodától kezdve a parlamentáris folyamatoknak alapjaira. Ebben a könyvben –levelezem az íróval, egy nagyon aranyos idősebb ember – a példát azzal kezdi, hogy hogyan dönthetnek már óvodások abban, elmennek közösen a könyvtárba és eldöntik azt, hogy az óvodába számukra melyik képeskönyvből vegyenek.

Több alternatíva van, a nagyobb gyerekek segítenek, tehát már az óvodában elkezdik azt, hogy mindenkit figyelembe véve válasszunk dolgok közül. Természetesen mindent lehet manipulálni, de mégis... Amikor ez a mi áldott, és szidott demokráciánk elkezdődött, akkor az alapító atyák Amerikában számára világos volt, hogy demokrácia oktatása nélkül nem marad fenn a demokrácia. Tehát egészen kisgyereknél kell kezdeni és kezdeni kell már a tanárképzőben, már az iskolában, hogy és hogy miért? Csak abból lesz a demokráciához, vagy más emberekhez humánusan hozzáálló ember, aki ezt maga gyerekként is megélte.

Csak az fogja értékelni a demokráciát, aki ezeket a folyamatokat mint pozitív dolgokat megélte. Ez volt a Currynek a kedvenc mondása, hogy amit prédikálunk abból úgyse lesz semmi ha pedig nem lesz semmi, akkor abba kéne hagyni. Éppen ezért a gyakorlatban is... persze igaz, ha van gyakorlat, akkor azt érdemes kiegészíteni elmélettel. De amíg a gyakorlatban

nincsenek jogaik – nem nagyon szeretem ezt a jogaik kifejezést...- nincsenek jogaik, nincsen felelősségük és kötelességük a gyerekeknek, addig a dolgok nem nagyon fognak változni.

Visszatérve a kérdése első felére, az angolszász országokban vannak ilyen iskolák, nem túl sok. Van Németországban is, Izraelben sok demokratikus iskola van. Izraelről mondják azt, hogy ott az emberek tudják, hogy mi az...Tehát ott a gyerekek 1%-a mondjuk, ilyen iskolákba jár, de ha megkérdezel valakit, akkor eléggé tudja, hogy miről van szó. Lehet róla vitatkozni, de benne van mint lehetőség a paxisben. Azt hiszem, Izraelben 25 állami demokratikus iskola van. Lesz egy előadás Izraelről, kollégánk tartja és érdemes ezzel is foglalkozni. Ők tovább is mennek ebben a dologban. Izraelben van demokratikus tanár képzés.

Ez úgy alakult ki, ezt hagy mondjam el ezt a történetet és akkor ezzel...ez az utolsó...

Izraelben a szakszervezeteknek nagy problémáik voltak, voltak nekik nagy iskoláik de nem volt már kit képezni, mert nem nagyon jelentkeztek. És akkor jelentkezett a demokratikus iskolák szövetségének a vezetője, hogy mi lenne, ha ott demokratikus iskolai tanárokat is képeznénk, ez megoldaná a ti problémátokat, lenne ember, megoldaná a mi problémánkat is, mert tudnánk az iskoláinkba tanárokat képezni. Ebben megegyeztek, és ezért folyik ez így.

Talán annyit teszek még hozzá, hogy a tanárjelölteknek egy évet ez előtt a képzés előtt el kell tölteni egy tradicionális iskolában és egy évet el kell tölteni egy demokratikus iskolában. Amikor tehát az egyetemre mennek, akkor tudják, hogy miről fognak tanulni. Azt hiszem, ez egy jó dolog.
Köszönöm a figyelmet.

lejegyezte: Tóth Anita

Kapcsolódó linkek:

- Élet az iskolában ahol nincs frontális tanítás. Fóti Péter interjúja Falko Peschellel a harzbergi iskolában
- Videofelvétel az előadásról
- A II. Demokratikus Nevelés konferencia honlapja